



Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας
Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών

Θέματα Ιστορίας και Πολιτισμού

Ενότητα 6: Η ανάδειξη της Τέχνης και του χορού ως στοιχεία
πολιτισμικής ταυτότητας

Αν. Καθηγήτρια: Ι. Βαμβακίδου
e-mail: ibambak@uowm.gr

Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών



Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.



Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ψηφιακά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.



Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο



ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης



ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ



Σκοπός

- Η ανάδειξη της Τέχνης και του χορού ως στοιχεία πολιτισμικής ταυτότητας.
- Συγκλίσεις και αποκλίσεις εμπλεκόμενων πεδίων.



Ενότητες

- Χορός και στερεότυπα.
- Σημαίνοντα και σημαινόμενα των χορών.
- Πολιτισμικό και κοινωνικό πλαίσιο.



Στερεότυπα φύλου και χορός (1/2)

- Τσιφτετέλι - τουρκικό ciftetelli: δύο χορδές, επειδή αρχικά ήταν μια μελωδία που την παίζανε σε δίχορδο βιολί.
- Ξεκίνησε στα καφέ-αμάν, όπου προσελάμβαναν γυναικεία ντουέτα που τραγουδούσαν και χόρευαν εναλλάξ.
- Διαδόθηκε στην Ελλάδα μετά το 1923.
- Οι ρεμπέτες της Αθήνας το θεωρούσαν κατάλληλο για γυναίκες και θηλυπρεπείς άνδρες.



Στερεότυπα φύλου και χορός (2/2)

- Πρόκειται για χορό που παραπέμπει στη λαγνεία.
- Αυτός είναι ο βασικός λόγος που τα βήματα των ποδιών παίζουν ελάχιστο ρόλο.
- Ο χορός βασίζεται στα σημεία του σώματος που θεωρούνται ενδεικτικά της γυναικείας θηλυκότητας.
- Η Ρόζα Εσκενάζυ χόρευε καταπληκτικά κρούοντας ζίλια.



R. Lange

- Ο R.Lange εξέδωσε τους πρώτους οδηγούς για την έρευνα του παραδοσιακού χορού που χρησιμοποιήθηκαν και χρησιμοποιούνται τόσο στην Ελλάδα αλλά και σ' όλο τον κόσμο αποτελώντας χρήσιμο εργαλείο για την καταγραφή των στοιχείων του παραδοσιακού χορού.
- Με βάση τις προτροπές του R.Lange μια έρευνα συνοδεύεται από μελέτη της κουλτούρας της περιοχής και της παράδοσής της μέσα από το διαθέσιμο υλικό -πληροφοριακό ή έντυπο- που αφορά στον χορό και στην μουσική του τόπου.



Το πρώτο συγκρότημα ελληνικών χωρών

- Το πρώτο συγκρότημα ελληνικών χωρών, έγινε στις αρχές του αιώνα από το **Λύκειο Ελληνίδων**.
- Υπήρχαν παλιότερα συγκροτήματα στις ελληνικές πόλεις της Μικρός Ασίας και της Αιγύπτου.
- Σήμερα το Λύκειο έχει παραρτήματα σε όλες τις πόλεις της Ελλάδας και σε πολλές πόλεις του εξωτερικού.
- Διαθέτει τις μεγαλύτερες συλλογές φορεσιών.



Συγκροτήματα ελληνικών χορών (1/2)

- Το πιο γνωστό συγκρότημα είναι της Δώρας Στράτου, που συνέδεσε το όνομά της με τον ελληνικό χορό δίνοντας καθημερινές παραστάσεις επί δεκαετίες στο Θέατρο Φιλοπάππου στην Αθήνα.
- Ανάλογο συγκρότημα είναι της Νέλλης Δημόγλου, που παρουσιάζεται κάθε καλοκαίρι από το 1970 στο Θέατρο της Παλιάς Πόλης στην Ρόδο.



Συγκροτήματα ελληνικών χορών (2/2)

- Αν υπολογίσει κανείς τα συγκροτήματα που συντηρούν οι σύλλογοι του εξωτερικού, ο συνολικός αριθμός των ερασιτεχνικών ελληνικών συγκροτημάτων πρέπει να ξεπερνάει τα χίλια.
- Με αριθμό μελών πάνω από 50 για το κάθε συγκρότημα, βγαίνει πως ο συνολικός αριθμός χορευτών είναι μερικές δεκάδες χιλιάδες.



Ελληνικός χορός

- Υπάρχουν βέβαια πολλές κατευθύνσεις που θα μπορούσε να πάρει ο ελληνικός χορός για να εξελιχθεί.
- Θα μπορούσε να ιδρυθεί μια ανώτερη σχολή, όπου μαζί με την σωστή εκμάθηση των χορών να διδάσκονται μαθήματα κοινωνιολογίας, εθνογραφίας, μουσικής, χορογραφίας, σκηνογραφίας, ενδυματολογίας, ιστορίας του χορού κλπ.
- Θα μπορούσε - με παράλληλη εθνογραφική έρευνα - να γίνει εμπλουτισμός των παραστάσεων με γνήσια στοιχεία και έθιμα (π.χ. αναγγελία του προγράμματος από ντελάλη, διηγήσεις στο τοπικό ιδίωμα, σκηνές από την καθημερινή ζωή στο χωριό, επίδειξη χειροτεχνίας, ετοιμασία τοπικών φαγητών κλπ.).



Διδασκαλία ελληνικών χορών (1/3)

- Οι μέθοδοι διδασκαλίας των ελληνικών παραδοσιακών χορών είναι η ολική μέθοδος και η μερική μέθοδος.
- Στην πρώτη ο χορός παρουσιάζεται από τον δάσκαλο ολόκληρος, ενώ στη δεύτερη χωρίζεται και παρουσιάζεται σε τμήματα.
- Οι δύσκολες και περίπλοκες χορευτικές κινήσεις αναλύονται για να γίνουν κατανοητές από τους ασκούμενους.
- Στον ίδιο χορό μπορεί να χρησιμοποιηθούν και οι δύο μέθοδοι, ανάλογα με το κινητικό μοτίβο του χορού.



Διδασκαλία ελληνικών χορών (2/3)

- Η μέθοδος που επιλέγεται εξαρτάται από τον βαθμό δυσκολίας του χορού, από την ηλικία των ασκούμενων, από το φύλο και την εμπειρία τους, από την έμφυτη κλίση τους (ταλέντο), από τα βιώματά που έχουν αποκτήσει κ.λπ.



Διδασκαλία ελληνικών χορών (3/3)

- Ελληνικός παραδοσιακός χορός είναι η κύρια εκδήλωση πολιτισμού που διασώζει την εθνική μας παράδοση και αποδεικνύει την ιστορική συνέχεια του πολιτισμού μας, διατηρώντας ολοζώντανα τα στοιχεία προέλευσής του από την αρχαιότητα.



Χορός - Εκπαίδευση

- Η διδασκαλία των ελληνικών χορών, τόσο στην πρωτοβάθμια όσο και στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, πέρα από τις γνώσεις της ελληνικής παράδοσης, των ηθών και των εθίμων μας, έχει ως στόχο την ανάπτυξη του ψυχοκινητικού τομέα του ατόμου, την αισθητική του καλλιέργεια, τη βελτίωση της κοινωνικής συμπεριφοράς, καθώς και τη διαμόρφωση της πολιτισμικής του συνείδησης.



CULTURAL STUDIES AND DANCING (1/2)

- **Anthropology:**

In many ways the discipline most associated with the culture concept, though not so much with cultural studies, anthropology has provided us with a wide range of detailed studies of particular dance traditions. Subjects will include Franz Boas, Katherine Dunham and a variety of dance ethnologists/ethnographers. Videos of Franz Boas as dance researcher and a discussion of terms "ethnography" and "ethnology" will be included.

Readings:

"Panorama of Dance Ethnology" by Gertrude Kurath from Current Anthropology, 1, (1960)

Selections from Island Possessed (1969) by Katherine Dunham

"Contact Improvisation and Anthropological Analysis" Chapter from Sharing the Dance: Contact Improvisation and American Culture (1990) by Cynthia Novack



CULTURAL STUDIES AND DANCING (2/2)

- **Sociology:**

Sociologists have also studied dance and the initial development of cultural studies was particularly influenced by sociology. The relationship of the term "society" to the study of culture will be discussed.

Readings:

Selections from The Taxi-Dance Hall: A Sociological Study in Commercialized Recreation and City Life (1932) Paul G. Cressey
"Formulating a Sociology of Dance" Chapter from Dance, Modernity & Culture: Explorations in the Sociology of Dance (1995) by Helen Thomas
"Dance Narrative and Fantasies of Achievement" by Angela McRobbie from Meaning in Motion: New Cultural Studies of Dance (1997) edited by Jane Desmond



Ρεμπέτικο

- Οι ευρωπαϊοί τουρίστες ταυτίζουν το μπουζούκι με την Ελλάδα. Το μπουζούκι δεν ταυτίζεται με την Ελλάδα, αλλά με τα ρεμπέτικα» (σελ. 95).

Ηλίας Πετρόπουλος «Ρεμπετολογία» εκδόσεις Κέδρος
(δεύτερη έκδοση) Αθήνα Φεβρουάριος 1991.



Ρεμπέτης

- **Η παρουσίαση του ρεμπέτη**, ως ιστορική μορφή, στη νεοελληνική πραγματικότητα, ουσιαστικά είναι η ιστορική αναδρομή του υπόκοσμου, δηλαδή η επισημοποίηση της περιθωριακής λαογραφίας. Όμως αυτό κρύβει μια υπόγεια, ακατανίκητη πολυπλοκότητα. Γιατί το εγκληματικό περιθώριο είναι βαθειά πολιτικό θέμα και η επίσημη ιστορική καταγραφή του δεν μπορεί παρά να αναδείξει τα απέραντα βουνά των αποκλεισμών και της ανισότητας. Είναι η παραϊστορία του βάθους που καλό είναι να παραμείνει στο βάθος. Η βρωμιά που πρέπει να κρύβεται κάτω απ' το χαλάκι ή αλλιώς η αγριότερη όψη της αδικίας που μόνο ως βία μπορεί να εκληφθεί. Κι αυτό ακριβώς εκπροσωπούν οι ανελαστικοί ηθικοί κώδικες του ρεμπέτη, την καθημερινή βία που πρέπει να υποστεί και που τελικά αναπαράγει στα πλαίσια μιας κοινωνικής δικαίωσης που μόνο ο ίδιος μπορεί να αποδώσει. Η βία, ως στάση ζωής, είναι το θλιβερό προσωπίο της ήττας που όμως ποτέ δεν πρέπει να ομολογηθεί και γι' αυτό παίρνει διαστάσεις προσωπικής αξιοπρέπειας. Γι' αυτό οι βαρύμαγκες δεν ανεχόταν να τους πατάν το απλωμένο ζωνάρι. Γι' αυτό χόρευαν ζεϊμπέκικα σηκώνοντας τραπέζια με τα δόντια. Γι' αυτό στριφογύριζαν κραδαίνοντας μαχαίρια. Γι' αυτό κάρφωναν το στιλέτο στη φτέρνα και συνέχιζαν το χορό.



Τέλος Ενότητας



Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο



Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης



Σημείωμα Αναφοράς

- Copyright Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας, Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών, Βαμβακίδου Ιφιγένεια. «Θέματα Ιστορίας και Πολιτισμού». Έκδοση: 1.0. Φλώρινα 2015. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση: <https://eclass.uowm.gr/courses/NURED270/>



Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά, Όχι Παράγωγα Έργα Μη Εμπορική Χρήση 4.0 [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».



[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>

Ως Μη Εμπορική ορίζεται η χρήση:

- που δεν περιλαμβάνει άμεσο ή έμμεσο οικονομικό όφελος από την χρήση του έργου για το διανομέα του έργου και αδειοδόχο
- που δεν περιλαμβάνει οικονομική συναλλαγή ως προϋπόθεση για τη χρήση ή πρόσβαση στο έργο
- που δεν προσπορίζει στο διανομέα του έργου και αδειοδόχο έμμεσο οικονομικό



Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

